

การจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชคิณบุคคลเพื่อสร้างทุนทางสังคม

Knowledge Management Based On “Ariyavaddhi” for Social Capital Empowerment

พระครูสังฆรักษ์สมพร จักรวาร โขติ (Phrakhrusangkharak Somporn)^{1*} วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล (Wittaya Cgareonsiri)^{**}

ประภัสสร ปรีเอี่ยม (Prapatsorn Preeiam)^{***}

(Received: February 25, 2018; Revised: May 14, 2018; Accepted: May 19, 2018)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวอริยวัชคิณบุคคล 5 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชคิณบุคคล 5 3) เพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชคิณบุคคล 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้รู้ภาครัฐ กลุ่มผู้รู้ด้านศาสนา กลุ่มผู้รู้ภาคชุมชน รวม 11 คน และ กลุ่มผู้ปฏิบัติภาคชุมชน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และศึกษาจากภาคสนาม วิเคราะห์ผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวอริยวัชคิณบุคคล 5 พบว่า ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้เสนอหลักธรรมที่น่าจะนำมาใช้ ประกอบด้วย 4 เสาหลักนำสู่ 4 ความพร้อม 4 เสาหลักคือ 1. วัดและชุมชน 2. ผู้เข้าร่วมอบรม 3. ครอบครัว 4. พระผู้เข้าฝึกอบรม และ 4 ความพร้อม คือ 1. ฐานเชิงจริยธรรม 2. ประสบการณ์ดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องซึ่งนำสู่ทัศนคติและแรงจูงใจในการเข้าร่วม 3. การยินยอมของตัวผู้เข้าร่วมอบรมและของชุมชน และ 4. หลักการทางพระพุทธศาสนาที่คัดสรร นั่นคือหลักธรรมอริยวัชคิณบุคคล 5 2) การพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชคิณบุคคล 5 พบว่า รูปแบบของชุดฝึกอบรมเชิงนวัตกรรมมี 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นนำเข้าสู่การฝึกอบรมโดยมีการศึกษาดูงานจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 2 แห่ง และโรงพยาบาลประจำอำเภอ 1 แห่ง ตลอดจนถึงโรงพยาบาลประจำจังหวัด 1 แห่ง เพื่อนำสู่ความจริงของชีวิต 2. ขั้นอริยวัชคิณบุคคล 5 ประกอบด้วย 5 กลุ่มเนื้อหา คือ ศรัทธา, ศีล, สุตะ, จาคะและปัญญา โดยแต่ละกลุ่มเนื้อหาจะมีขั้นตอนการฝึกอบรมที่เป็นลำดับเหมือนกันดังนี้ คือ สวดมนต์, จงกมล, ทำสมาธิ, ฟังเทศน์ตามเนื้อหาเป้าหมายและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา 3. ขั้นยุติการฝึกอบรม การทบทวนองค์ประกอบของต้นทุนทางสังคมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) ผลการใช้นวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชคิณบุคคล 5 พบว่า การเปลี่ยนแปลงของต้นทุนทางสังคมมีอยู่ 5 ระดับคือ ระดับภายในตัวบุคคล ระดับครอบครัว ระดับความร่วมมือ ระดับวัด และระดับชุมชน และผู้เข้ารับการอบรมทุกคนมีความเข้มแข็งในเรื่องของธรรมะเพิ่มขึ้น มีความร่วมมือ เสียสละ เอื้อเฟื้อ และทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของสังคมในรูปแบบของจิตอาสา

¹ Correspondent author: phrakhrusangkharak9898@gmail.com

* นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

*** รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to study Vipassana meditation Ariyavaddhi 2) to develop Innovation Knowledge Management on Ariyavaddhi 3) To study the effects of Ariyavaddhi. The sample was used in the research. The knowing group of government, the knowing group of religion, the knowing group of community. Total of 11 people. And the performer group of community 40 people. The instruments used in the research were: Focus Group Discussion, Interview and Observation. Crawl from document and field study. Analyze results by content analysis. And the results were presented by descriptive analysis. Research findings were as : 1) Results to study Vipassana meditation Ariyavaddhi found that Everyone involved has proposed a principle that should be applied. Consists of 4 pillars. lead to 4 readiness. 4 pillars. : 1. Temple and community 2. Participants 3. Family 3. Trainers and 4 members is 1 . Ethical Foundations 2 . Relevant traditions that lead to attitudes and motivations for participation. 3 . Consent of the participants and the community. 4 . Principles of Buddhism. That is principle Ariyavaddhi 2) to develop Innovation Knowledge Management on Ariyavaddhi found that, Model of Innovative training kit there are 3 steps. 1 . Step into the training. The study of the work from two district health promotion hospitals and one district hospital, and 1 provincial hospital to lead the truth of life. 2. Step Ariyavaddhi Contains 5 content groups, believe in, canon, Sata, Jaka and faculties. Each group have training procedures as follows, chant, Walk, meditation, Listen to sermon and Vipassana meditation practice. 3. End of training, Component review Social way from the stakeholders. 3) The effects of Ariyavaddhi, found that Changes in social costs are 5 levels, Internal level, Family level, Cooperation level, The temple and the community level, And every participant has strengthened in the matter of Dharma, cooperate, sacrifice, generous, And the movement of society in the form of volunteerism.

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ อริยวัฑฒินุคคล 5 ทูทางสังคม

Keywords: Knowledge management, Ariyavaddhi, Social capital

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆให้แก่ ปังเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 พร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพจาก 3 ทุน ทั้ง ทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น 6 ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและ เกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ก้าวสู่ สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และ จุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและ เศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน คนไทยทุกคนจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันประเทศ โดยการสร้างสังคมไทยที่มีค่านิยมและ วัฒนธรรมที่ดีงาม ยึดโยงคนไทยให้เป็นปึกแผ่น ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้งในสังคมไทย ประชาชน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ครอบครัวย่อมเพาะความเป็นไทยที่มีจิตสำนึก

และอัตลักษณ์ให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเองและสร้างชุมชนท้องถิ่นเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ เป็นพลังหลักในการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มั่นคง ชุมชนพึ่งตนเองสามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ [1]

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์อย่างแยกแยะไม่ได้ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือเมื่อมีการจัดพิธีดังกล่าวขึ้น คนในชุมชนที่มาร่วมพิธีจะเกิดความรักความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ชุมชนอย่างดียิ่ง ปัจจุบันวัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป ซึ่งคนสมัยใหม่มักจะละเลย แม้จะมีการนำมาปฏิบัติอยู่บ้างแต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ จึงทำให้มีการปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้อง ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย หากหน่วยงานหรือส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบไม่เผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง อาจทำให้วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามมีความเสื่อมถอยไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดจะเลือนหายไปตามกาลเวลา [2]

อริยวัตร 5 เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นนวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่นโดยกระบวนการบูรณาการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน เข้ากับหลักการทำงาน การประกอบอาชีพอย่างถูกต้องตามวิถีชุมชนโดยผ่านวิถีพุทธประเพณี ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่ความเจริญแบบมั่นคง และยั่งยืน และใช้หลักพุทธธรรม คือ อริยวัตร 5 หมายถึง หลักปฏิบัติที่นำไปสู่ความเจริญอกงาม หรือความเป็นอารยชน หรือความเป็นคนดีในอุดมคติ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ 5 ประการ ดังนี้ 1) ศรัทธา เป็นความงอกงามด้วยความเชื่อ ซึ่งสิ่งที่ควรเชื่อต้องเชื่อด้วยปัญญาและเหตุผล 2) ศีล เป็นความงอกงามด้วยการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ ในทางปฏิบัติคือการรักษาศีล 5 ของชาวพุทธ 3) สุตะ เป็นความงอกงามด้วยการฟัง หรือการศึกษาหาความรู้ด้วยการฟังซึ่งรวมถึงการอ่านหนังสือและใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้ 4) จาคะ เป็นความงอกงามด้วยการเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น 5) ปัญญา เป็นความงอกงามด้วยความรู้อย่างกว้างขวาง รู้ชัดเจน และรู้จริง เป็นความรู้ทั้งในวิชาชีพ วิชาสามัญ หรือรู้เท่าทันโลก [3]

จากการพหุลักษณะท้องถิ่นหรือการค้นหาคความหลากหลายในสังคมชุมชนบ้านดอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ชีวิตของชาวชุมชนบ้านดอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยมีสาเหตุหลายประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตคนในชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากสภาพภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิประเทศ สภาพอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของชาวชุมชนบ้านดอนเปลือย และสาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ความเป็นอยู่ อาชีพ ความเชื่อ ศาสนา รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี จนทำให้คนในชุมชนก่อความไม่สงบในหมู่บ้าน ไม่รับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนเดียวกัน เกิดความขัดแย้งสูงขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนบ้านดอนเปลือย คือ การเปลี่ยนแปลงในชุมชนทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีซึ่งชาวชุมชนบ้านดอนเปลือยในสมัยปัจจุบันเป็นสังคมที่จะต้องได้รับการฟื้นฟูในเรื่องของประเพณีเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวบ้านให้ความสำคัญกับสิ่งที่เดิมที่เคยเกิดขึ้นในชุมชน สิ่งที่เคยสร้างความรักสามัคคีของคนในชุมชน จนทำให้ชุมชนน่าอยู่และเข้มแข็ง สาเหตุเนื่องมาจากมีความเจริญในเรื่องของเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่หันไปสนใจเทคโนโลยีมากกว่าประเพณีของชาวพุทธที่มีมาตั้งแต่อดีต ผู้คนเกิดเห็นแก่ตัว ไม่มีการฟังพาดูกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนลดน้อยลง เมื่อถึงเทศกาลประเพณี

ต่าง ๆ ก็ยังมีเฉพาะคนรุ่นเก่าเท่านั้นที่ยังเข้าวัดฟังธรรมปฏิบัติตามประเพณี แต่คนรุ่นใหม่ก็ยังหลงใหลกับแสงสีเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทสำคัญเหมือนเดิม ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของชุมชนบ้านคอนเปลือยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวิถีพุทธประเพณี การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่าง ๆ เริ่มเปลี่ยนแปลงไป และสุดท้ายก็จะเลือนหายไปตามกาลเวลา ผู้วิจัยในฐานะผู้นำศาสนาในหมู่บ้าน จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของวิถีพุทธประเพณีของชาวชุมชนบ้านคอนเปลือยที่มีมานาน จึงต้องหันมาทบทวนบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาคนในชุมชนบ้านคอนเปลือย ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของภูมิสังคมปัจจุบัน

จากปัญหาทางสังคมของชุมชนบ้านคอนเปลือยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชนบ้านคอนเปลือยให้กลับมาสู่สังคมที่มีแต่ความรัก ความสามัคคี ชุมชนรู้จักเข้าวัดฟังธรรม ยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงาม จึงได้ดำเนินการจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และพัฒนาให้สังคมในชุมชนบ้านคอนเปลือยมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน อีกทั้งเพื่อที่จะได้เป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีปัญหาคล้ายกับชุมชนบ้านคอนเปลือย และผู้สนใจได้นำวิธีดังกล่าวนี้ไปใช้ในชุมชนของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวอริยวัชฌิบุคคล 5 ในพื้นที่ชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามบนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5
3. เพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม บนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาสภาพการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวอริยวัชฌิบุคคล 5 ในพื้นที่ชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ใช้วิธีเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ภาครัฐ จำนวน 3 คน กลุ่มผู้รู้ด้านศาสนา (Government Sector) จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้รู้ภาคชุมชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน
2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 เพื่อชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนบนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 ของชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ใช้วิธีเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติภาคชุมชน จำนวน 40 คน
3. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้นวัตกรรมจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 เพื่อชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนบนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 ของชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ใช้วิธีเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติภาคชุมชน จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกต (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการทำกิจกรรมวิถีพุทธประเพณีมาปฏิบัติจริงและผลที่เกิดขึ้นตามกรอบขอบเขตการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสังเกต 2 แบบดังนี้

1.1 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมสังเกตการทำกิจกรรมตามขอบเขตการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและได้เห็นพฤติกรรมการแสดงออก

1.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยจะทำการสังเกตการจัดกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้นโดยการสังเกตอยู่ภายนอกและไม่ร่วมกิจกรรมเพื่อให้ได้รับข้อมูลวงกว้างที่เกิดขึ้นกับทุกคน

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำกิจกรรมจากวิถีพุทธประเพณีในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยหลักธรรม อริยวัชฌิบุคคล 5 ได้แก่ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา

2.2 แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Un - Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างมีจุดสนใจในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตใช้การวิเคราะห์จากเนื้อหาเชิงพรรณนา

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์จากเนื้อหาเชิงพรรณนา

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มซึ่งมีลักษณะเป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวอริยวัชฌิบุคคล 5 ในพื้นที่ชุมชนบ้านดอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม บนพื้นฐานอริยวัชฌิบุคคล 5 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเข้าร่วมวิปัสสนาภาวนาเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่ทำให้มีการปรับตัวเข้ากับระเบียบทางสังคม โดยเน้นการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคมส่งผลต่อกระบวนการสร้างศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา คือ สร้างความเชื่อเป็นปัจจัยเริ่มต้น โดยเฉพาะการศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนทำให้เกิดบ่อเกิดของศรัทธาที่ประกอบด้วยคุณสมบัติของบุคคล ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และประสบการณ์ ลักษณะศรัทธาที่ต้องมุ่งตรงต่อตัวความจริง ไม่ยึดติดทฤษฎี บุคคล หลักการใด ๆ แต่เป็นอิสระด้วยปัญญามุ่งตรงต่อตัวความจริง เมื่อพิจารณาโดยความเกี่ยวเนื่องขององค์กรธรรมจะเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกันทุกข้อ จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ เพราะผู้ที่มีความถึงพร้อมด้วยศรัทธาแล้วย่อมรักยาศีล เมื่อรักยาศีลย่อมต้องยินดีในศีล เมื่อยินดีในศีลแล้วย่อมเกิดสมาธิและปัญญา เมื่อพิจารณาความสำคัญแล้ว ปัญญาสำคัญที่สุด เพราะปัญญาเป็นผลจากการเกิดความรู้ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ

2. พัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิณบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ชุมชนบ้านดอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามบนพื้นฐานอริยวัชฌิณบุคคล 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านดอนเปลือยดำเนินการพัฒนาภูมิปัญญาการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานบนพื้นฐานวิถีพุทธบนพื้นฐานหลักธรรมอริยวัชฌิณบุคคล 5 ของชุมชนบ้านดอนเปลือยตามวิธีดำเนินการจัดการความรู้โดยความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของชุมชนบ้านดอนเปลือย ใช้วิธีการ 1) เสาะหาความรู้ที่ต้องการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากอุบาสก อุบาสิกา 2) ปรับปรุง คัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของคนในชุมชนบ้านดอนเปลือย 3) ประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐานโดยสร้างความศรัทธา การรักษาศีล การฝึกการฟังอย่างตั้งใจ ฝึกการมีจิตอาสา และเกิดปัญญา 4) การบันทึกความรู้โดยจัดทำคู่มือการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานด้วยกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรมอริยวัชฌิณบุคคล 5 ได้แก่ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสมาทานศีล สมาทานกรรมฐาน สัมโมทนิยถาและให้หลักการปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติ เติบงกรรม ฝึกปฏิบัติตั้งสมาธิฟังธรรมะบรรยาย สวดมนต์ ฟังธรรมสวดมนต์แผ่เมตตา บังสุกุล ฝึกปฏิบัติทางกาย ฝึกปฏิบัติทางเวทนา ฝึกจิต และฝึกธรรม

3. ศึกษาผลการใช้นวัตกรรมจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิณบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ชุมชนบ้านดอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม บนพื้นฐานอริยวัชฌิณบุคคล 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การทดลองและประเมินผลการจัดกิจกรรมด้วยหลักธรรม อริยวัชฌิณบุคคล 5 ประกอบด้วย การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสมาทานศีล สมาทานกรรมฐาน สัมโมทนิยถาและให้หลักการปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติ เติบงกรรม ฝึกปฏิบัติตั้งสมาธิฟังธรรมะบรรยาย สวดมนต์ ฟังธรรมสวดมนต์แผ่เมตตา บังสุกุล ฝึกปฏิบัติทางกาย ฝึกปฏิบัติทางเวทนา ฝึกจิต และฝึกธรรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนให้พิจารณาด้วยเหตุผลด้วยปัญญา จึงควรเชื่อศรัทธาในศรัทธาที่แท้จริงตามนัยยะทางศาสนา ศรัทธาต้องมีปัญญาเป็นตัวควบคุม ส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์ จนค้นพบเหตุและผล การได้ทดลองปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้ประจักษ์ความจริงแก่ตนจนหมดสงสัยจึงเกิดศรัทธา ศรัทธาเป็นปัจจัยแรกที่สุดหรือเป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา คือเชื่อในสิ่งที่ถูกต้องก็จะทำให้การดำเนินชีวิตถูกต้องดีงาม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคม ชุมชน ให้ถูกต้องดีงาม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌิณบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคม สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวอริยวัชฌิณบุคคล 5 ในพื้นที่ชุมชนบ้านดอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม บนพื้นฐานอริยวัชฌิณบุคคล 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเข้าร่วมวิปัสสนาภาวนาเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่ทำให้มีการปรับตัวเข้ากับระเบียบทางสังคม โดยเน้นการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคมส่งผลต่อกระบวนการสร้างศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา คือ สร้างความเชื่อเป็นปัจจัยเริ่มต้น โดยเฉพาะการศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนทำให้เกิดบ่อเกิดของศรัทธาที่ประกอบด้วยคุณสมบัติของบุคคล ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และประสบการณ์ ลักษณะศรัทธาที่ต้องมุ่งตรงต่อตัวความจริง ไม่ยึดติดทฤษฎี บุคคล หลักการใด ๆ แต่เป็นอิสระด้วยปัญญามุ่งตรงต่อตัวความจริง เมื่อพิจารณาโดยความเกี่ยวเนื่องขององค์ธรรมจะเห็นว่ามีความเกี่ยวโยงกันทุกข้อ จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ เพราะผู้ที่มีความถึงพร้อมด้วยศรัทธาแล้วย่อมรักษาศีล เมื่อรักษาศีลย่อมต้องยินดีในศีล เมื่อยินดีในศีลแล้วย่อมเกิดสมาธิและปัญญา เมื่อพิจารณาความสำคัญแล้ว ปัญญาสำคัญที่สุด เพราะปัญญาเป็นผลจากการเกิดความศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูจันทธรรมมานูวัตร (มะลิ โคตรแสง) [4] ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมจัดการความรู้บน

พื้นฐานวิถีพุทธประเพณีเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน พบการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติคนเกี่ยวกับการเข้าวัด ฟังธรรมของชาวบ้านชุมชนบ้านปากกล้วย มีการจัดกิจกรรมเพื่อไปนั่งวิปัสสนา การเข้าวัดเพื่อให้จิตใจของตนเองสงบ

2. พัฒนาวัดกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌาณบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ชุมชน บ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามบนพื้นฐานอริยวัชฌาณบุคคล 5 ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านคอนเปลือยดำเนินการพัฒนาภูมิ้องการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานบนพื้นฐานวิถีพุทธ บนพื้นฐาน หลักธรรมอริยวัชฌาณบุคคล 5 ของชุมชนบ้านคอนเปลือย ตามวิธิดำเนินการการจัดการความรู้โดยความรู้หลักที่จำเป็น หรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของชุมชนบ้านคอนเปลือย ใช้วิธีการ 1) เสาะหาความรู้ที่ต้องการจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากอุบาสก อุบาสิกา 2) ปรับปรุง คัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของคน ในชุมชนบ้านคอนเปลือย 3) ประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐานโดยสร้างความศรัทธา การรักษาศีล การ ฝึกการฟังอย่างตั้งใจ ฝึกการมีจิตอาสา และเกิดปัญญา 4) การบันทึกความรู้โดยจัดทำภูมิ้องการฝึกปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐาน ด้วยกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรมอริยวัชฌาณบุคคล 5 ได้แก่ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สมาทานศีล สมาทานกรรมฐาน สัมโมทนิยถาและให้หลักการปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติ เติบงกรรม ฝึกปฏิบัตินั่งสมาธิ ฟังธรรมะบรรยาย สวดมนต์ ฟังธรรม สวดมนต์ แผ่เมตตา บังสุกุล ฝึกปฏิบัติทางกาย ฝึกปฏิบัติทางเวทนา ฝึกจิต และฝึกกรรม ซึ่ง สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) [5] ที่กล่าวว่าจิตอาสา คือ การกระทำที่เสียสละเพื่อส่วนรวมว่า “จิต อาสา” ซึ่งตรงกับหลักธรรมที่เรียกว่า วัชฌาณ เรียกว่า อริยวัชฌาณบุคคล 5 แปลว่า หลักธรรมเจริญอย่างอริยะ ซึ่งแสดงว่า พุทธศาสนิกชนมีความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติและมีความหวังว่าจะเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา หลักความ เจริญที่ว่านี้มี 5 ประการ คือ 1) ศรัทธา 2) ศีล 3) สุตะ 4) จาคะ และ 5) ปัญญา กล่าวโดยสรุป “จิตอาสา” เป็นลักษณะทาง จิตของบุคคลที่ประกอบด้วยความมีน้ำใจ และจิตสำนึกหรือสำนึกสาธารณะที่เสียสละแรงกาย แรงใจ สติปัญญาเพื่อ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

3. ศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัชฌาณบุคคล 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ ชุมชนบ้านคอนเปลือย ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม บนพื้นฐานอริยวัชฌาณบุคคล 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การทดลองและประเมินผลการจัดกิจกรรมด้วยหลักธรรม อริยวัชฌาณบุคคล 5 ประกอบด้วย การ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สมาทานศีล สมาทานกรรมฐาน สัมโมทนิยถาและให้หลักการปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติ เติบงกรรม ฝึกปฏิบัตินั่งสมาธิ ฟังธรรมะบรรยาย สวดมนต์ ฟังธรรม สวดมนต์ แผ่เมตตา บังสุกุล ฝึกปฏิบัติทางกาย ฝึกปฏิบัติทาง เวทนา ฝึกจิต และฝึกกรรม เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสำคัญต่อ การพัฒนาคนให้พิจารณาด้วยเหตุผลด้วยปัญญา จึงควรเชื่อศรัทธาในศรัทธาที่แท้จริงตามนัยยะทางศาสนา ศรัทธา ต้องมีปัญญาเป็นตัวควบคุม ส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์ จนค้นพบเหตุและผล การได้ทดลองปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้ ประจักษ์ความจริงแก่ตนจนหมดสงสัยจึงเกิดศรัทธา ศรัทธาเป็นปัจจัยแรกที่สุดหรือเป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนา ปัญญา คือเชื่อในสิ่งที่ถูกต้องก็จะทำให้การดำเนินชีวิตถูกต้องดีงาม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคม ชุมชน ให้ถูกต้องดี งาม ซึ่งสอดคล้องกับ กนกพร [6] ได้ทำวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน:กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม และเครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้และถ่ายทอดสืบ ต่อกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีคิด การดำเนิน ชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อปฏิบัติสืบต่อกันมาสู่คนรุ่นหลัง และกระบวนการจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนด ผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นจึงนำไปสู่ 2) การแสวงหาและยึดกุม

ความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และนำไปสู่ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ 5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัตร 5 บุคคลเพื่อสร้างทุนทางสังคมด้วยหลักธรรมหลักธรรมอริยวัตร 5 เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและหลักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ นั้น จำเป็นต้องใช้ให้เหมาะสมในบริบทภูมิสังคมในแต่ละพื้นที่ จึงจะสามารถนำไปใช้ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

1.2 การจัดการความรู้บนพื้นฐานอริยวัตร 5 เพื่อสร้างทุนทางสังคมด้วยหลักธรรมหลักธรรมอริยวัตร 5 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ผู้นำชุมชนหรือนักพัฒนาจะต้องทำความเข้าใจกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจ และเข้าถึงในกระบวนการพัฒนาก่อนจะนำไปใช้ในขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีที่ส่งผลการยอมรับและการสนับสนุนจากชุมชน และจะส่งผลต่อความพร้อมใจกันปฏิบัติตามกิจกรรมของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดการความรู้บนพื้นฐานหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการสร้างความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการการจัดการความรู้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนด้วยวิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

1. National Economic and Social Development Board, Office. National Economic and Social Development Plan. Issue eleven; 2560 - 2565. Bangkok: The Office of the Prime Minister; 2017.
2. Religion, Department. Rituals and Traditions. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. ; 2009.
3. Mahachulalongkornrajavidyalaya University (In Thai). [Search This Thread] May 20, 2015] From <http://www.mcu.ac.th/site/bud09.php>.
4. Phrakhru Chanthathammanuwat Mali Khotsang. Innovation Knowledge Management on the basis tradition Buddhist For community Ph.D. (Innovation for Local Development) Rajabhat Mahasarakham University; 2559. Thai.
5. Phra Prom Khunaporn (P. A. Puytto). Dharma Revised and Expanded. Bangkok Sahadhammik; 2002.
6. Kanokporn Chimplee. Knowledge Management Models for Local Wisdom in Wickerwork Handicrafts: A Case Study of Local Community Enterprises in Nakhon Ratchasima Province. Ph.D. thesis Doctor of Philosophy (Social Development and Environmental Management); 2555.Thai.